

1. Actuele ontwikkelingen in 2017

Bestuurssamenstelling

Het Bestuur van het Maagdenhuis bestaat thans uit vijf leden. In 2017 legde onze oud-voorzitter en oud-penningsmeester, Baron van Lijnden van Horstwaerde zijn bestuursfunctie neer. Hij heeft met zijn bestuurlijke en financiële expertise veel voor de Stichting betekend in een periode van twintig jaar.

Missie

Het Maagdenhuis is een breed fonds met een beperkt budget. Gezien de vele passende aanvragen van goede kwaliteit zouden wij het budget volstrekt verantwoord in een veelvoud kunnen besteden. Al vele jaren wijzen wij ruwweg 75% van de aanvragen af, een hoog percentage, dat aanspoort tot versterking van de focus. Daarnaast neemt meerjarige samenwerking met projecten een steeds belangrijker deel van onze aandacht en ons budget in, zowel in Nederland als in de focuslanden. Dat is waardevol, omdat we als fonds in een langere verbintenis zoveel meer kunnen bieden dan alleen geldelijke steun. Een nadeel van de langduriger ondersteuning is, dat er minder projecten kunnen worden bediend.

Aldus is de schaarste wel gekenschetst. In 2015 was dit één van de overwegingen om voor ons werkgebied Nederland te starten met programmatisch werken en de ruimte voor de reguliere spontane aanvragen flink te beperken.

Transitie naar programmatisch werken

In 2017 zijn flinke vorderingen gemaakt met de realisering van de nieuwe programma's. Samenwerking met andere fondsen en met vertegenwoordigers van het maatschappelijk veld krijgt daarbij veel ruimte. De voorbereiding van het nieuwe beleid, zoals de uitwerking van de thema's, de werving en selectie van aanvragen en na toekenning ook de projectbegeleiding, liggen bij de programmacommissies. In deze commissies zijn ook andere fondsen vertegenwoordigd. Eind 2017 zijn twee van de vier voorgenomen programma's volop in uitvoering (Trauma's bij vluchtelingen en asielzoekers en Educatie voor vluchtelingen en asielzoekers). Deze programma's werkten met een programmadocument en een oproep voor aanvragen. De twee andere programma's zijn meer experimenteel. Het jongerenprogramma staat (uitsluitend) open voor initiatieven van jongeren zelf, die zowel tijdens de aanvraag, alsook tijdens de uitvoeringsfase de leiding nemen. Er zijn inmiddels twee aanvraagfondes achter de rug en de eerste twee projecten zijn ook echt gestart. Het ouderenprogramma 'netwerken onder de radar' zoekt werkzame methoden om ouderen te bereiken, die in een isolement leven en die buiten beeld blijven in het reguliere zorg en welzijnsaanbod. Eind 2017 is het programma nog in een onderzoeksfase. De vorderingen rond de programma's worden nader toegelicht in paragraaf 3.

2. Onze positie als fonds in de samenleving

Venster op de samenleving

Fondsen worden zich steeds meer bewust van de impact van hun werk en hun maatschappelijke positie. Het Maagdenhuis wil daar een actieve bijdrage aan geven. De keuze om programmatisch te werken houdt direct verband met deze bewustwording: we beseffen dat we als fonds niet in ons

eentje de huidige maatschappelijke vraagstukken kunnen doorgronden. We proberen, onder meer in de programma's de buitenwereld meer naar binnen te halen en daarmee input te krijgen en grotere betrokkenheid.

Deze open houding naar de samenleving, zal ook gevolgen krijgen voor onze interne organisatie. Medio 2018 zullen wij per werkgebied landenteams formeren, waarin ook het veld wordt vertegenwoordigd. Deze landenteams zullen direct betrokken zijn bij de (begeleiding van en communicatie met) projecten, in binnen en buitenland. Ook krijgen de landenteams een belangrijk aandeel in de besluitvorming over kleine en middelgrote giften. Tegelijkertijd zullen de beide giftencommissies worden samengevoegd en zich concentreren op de beleidsvorming en de grote donaties.

Uit voornoemde keuzes komt naar voren, dat wij veel investeren in het contact met de projecten. Niet alleen op de formele 'momenten' zoals tijdens de aanvraagprocedure, de risico- en context-analyse en rapportage, maar ook in de contacten tussendoor, na goedkeuring en zelfs na voltooiing van een project. Idealiter zouden die ontmoetingen ook voor een deel op locatie plaatsvinden. In de afgelopen vijftien jaar is in onze buitenlandse werkgebieden gebleken hoe waardevol die ontmoetingen steeds weer zijn. Het biedt de mensen in de projecten bemoediging, klankbord en erkenning voor hun soms moeilijke werk. Het is onze opvatting, dat die immateriële ondersteuning een groot deel van de 'impact' van ons werk uitmaakt.

Fondsen en bureaucratie

De impact van het werk van fondsen kan geremd worden door een overmaat aan procesbeheersing en bureaucratie rond de behandeling van aanvragen. De zorg voor goede besteding en verantwoording van giften kan soms doorschieten. Er bestaat zoiets als een autonoom mechanisme, waarin de aanvrager steeds meer academisch geformuleerde projectplannen opstelt en het fonds zichzelf overtreft in steeds kritischer vragen.

Dit vraag en antwoordspel willen we terugbrengen tot het noodzakelijke. Primair gaat het bij een aanvraag om kennismaking met elkaar en met de idee. Voor die eerste contacten zullen we steeds vaker vragen om slechts een kort memo, een vijfminutenpresentatie en een korte gedachtewisseling. Alleen die presentaties, die een goede kans maken, worden gevraagd het plan nader uit te werken.

De projectencarrousel

De discussie over de projectcarrousel is in de fondsenwereld weer actueel. Het gaat daarbij onder meer om de vraag of fondsen alleen maar mogen inzetten op vernieuwing en daarbij minder aandacht besteden aan duurzaamheid. Het begrip duurzaamheid heeft daarbij verschillende lagen: duurzaamheid van het ondersteunde project, maar ook duurzaamheid van de gesteunde organisatie. Die duurzaamheid dreigt in gevaar te komen, als fondsen alleen de marginale kosten van innovaties en projecten ondersteunen en geen bijdrage leveren voor de ontwikkeling van de organisaties zelf. De fondsen steunen vaak relatief nieuwe en kleine projectorganisaties (vooral door de toename van vrijwilligerswerk, in plaats van de reguliere grote instellingen op het gebied van welzijn en zorg) en juist die nieuwkomers zijn door die marginale financiering extra kwetsbaar. Een aspect van de 'aanvraagvriendelijkheid' is, dat fondsen nog niet gewend zijn aan een gecoördineerd optreden met een gezamenlijke aanvraagprocedure, formulieren en vragen. Dit vraagt van de (vaak) kleine kwetsbare organisaties een enorme investering in tijd en geld, die nodig is voor fondsenwerving. Tijd die niet besteed kan worden aan de primaire activiteiten.

Onlangs hebben een aantal fondsen, die deelnemen aan het Landelijk Fondsenoverleg besloten zo'n gezamenlijke vragenlijst te gaan hanteren. Voor het Maagdenhuis is er nu geen directe aanleiding tot deelname aan deze proef, omdat we steeds vaker pitches en korte aanmeldingen inzetten. Niettemin volgen we de ervaringen met zo'n gemeenschappelijke vragenlijst met belangstelling.

3. Het giftenbeleid in 2017, de actualiteit

Ons werkgebied

Rond de keuze van de geografische werkgebieden van het Maagdenhuis, is onze visie, dat er een verband moet zijn tussen de landen, waarin het Maagdenhuis werkzaam is en de samenstelling van de bevolking in Nederland. In dit streven –dat wij aanduiden als ‘de Ontmoeting’- hopen wij persoonlijke betrokkenheid en samenwerking te stimuleren tussen mensen in de landen van herkomst en de Nederlandse bevolking. Deze toekomstvisie heeft geleid tot de keuze van Suriname als focusland (2015) en de verkenningen in Marokko, als mogelijk werkgebied.

De activiteiten in Senegal en Togo worden in de periode tot eind 2019 geleidelijk afgebouwd. Samenvattend waren in 2017 onze primaire werkgebieden: Nederland, het Caribisch deel van het Koninkrijk, Senegal, Togo, Suriname en (in onderzoek) Marokko.

Het giftenbeleid in 2017, de actualiteit in Nederland: de vorderingen rond de vier programma's

Zoals eerder aangegeven, zullen wij ons giftenbeleid binnen Nederland voor een groot deel met programma's invullen. In de periode, waarin we onze thema's kozen, werd de actualiteit bepaald door de toestroom van grote groepen vluchtelingen naar ons land. Een groot aantal samenwerkende fondsen wilde zich niet onbetuigd laten inzake de actuele maatschappelijke problematiek en besloot een zestal werkgroepen op te richten, verdeeld over de volgende subthema's: sociale activering & arbeidstoeleiding, beeldvorming, traumaverwerking & gezondheid, taal & educatie, internationaal en kleine initiatieven. Het Maagdenhuis heeft al jaren affiniteit met vluchtelingen en zeker ook met mensen zonder status. Het lag dus voor de hand om bij de themakeuze van de programma's rekening te houden met de vluchtelingenproblematiek. De samenwerking tussen fondsen leidde tot drie concrete programma's. Het Maagdenhuis neemt deel aan Trauma's en Gezondheid bij vluchtelingen en asielzoekers (als mede initiator en belangrijke financier) en Vluchtelingen & Educatie (als coördinator). Bij het derde programma (Kleine Initiatieven, Wijdoenmee.nu) is het Maagdenhuis slechts cofinancier.

Trauma en Gezondheid

Het eerste programma Trauma's bij vluchtelingen en asielzoekers is een samenwerking met de Stichting FEMI, die de coördinatie op zich heeft genomen en de commissie Projecten in Nederland van de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR).

Door tijdens expertmeetings te luisteren naar de mensen in het veld werd al snel duidelijk welke hiaten er waren in het overheidsbeleid inzake de problematiek van vluchtelingen en traumaverwerking. Zo blijkt er veel behoefte te zijn aan preventieve psychosociale hulpverlening in een vroeg stadium. Immers vluchtelingen moeten niet alleen herstellen van de uitputting van hun vlucht en leren omgaan met de verliezen en het doorgemaakte leed, zij moeten tegelijkertijd een nieuw leven opbouwen in een vreemde omgeving. Dat vraagt veerkracht en aanpassingsvermogen. Vroege signalering van potentiële, niet hanteerbare problemen bij getraumatiseerde mensen voorkomt dat zij om die reden in het medisch circuit terecht komen.

Na de expertmeetings heeft de werkgroep een stimuleringsprogramma geschreven, dat op 15 juli 2016 werd gepresenteerd met daarbij een oproep voor aanvragen. We hebben een honderdtal ons bekende relevante maatschappelijke organisaties van groot tot klein uitgenodigd een eerste projectschets in te dienen als voorlopige aanvraag. De oproep voor aanvragen heeft geleid tot 38 reacties, waaruit 7 projecten zijn geselecteerd om hun projectplan uit te werken. Bij die selectie is opnieuw een vertegenwoordiging van het veld betrokken. Uiteindelijk is in februari 2017 door de drie fondsen goedkeuring verleend aan de financiering van 7 projecten. De totale besteding in 2017 voor dit programma is € 504.543.

Binnen dit programma neemt het project Zorgcafé een bijzondere plaats in. Tijdens de voorbereidingen voor het programma raakte de werkgroep er van overtuigd, dat nieuwkomers een informele plek missen, waar zij informatie kunnen krijgen over ons zorgsysteem en gezondheidsvoorlichting en waar zij zich veilig voelen om desgewenst hun persoonlijke vragen te stellen of een luisterend oor te vinden. De werkgroep nodigde in het programmadocument maatschappelijke organisaties uit op dit onderwerp met voorstellen te komen. De hoop is, dat – vaak via een praktische hulpvraag- het vertrouwen ontstaat en mensen hun achterliggende problemen durven te benoemen en zo op een laagdrempelige manier toegang hebben tot laagdrempelige psychosociale ondersteuning. De pilot is gestart op twee locaties buiten de AZC's in Amsterdam en Nijmegen (in eerste instantie was het de bedoeling om het Zorgcafé te starten in de azc's, maar het COA gaf hiervoor geen toestemming) en loopt heel goed. Inmiddels zijn er plannen om de pilot voort te zetten.

Bij vier van de overige projecten binnen dit programma is de voortgang goed. Twee projecten lopen vertraging op. In één geval was bij de aanvraag duidelijk, dat het project zeer risicovol is. Psychische hulp aan mensen zonder verblijfsvergunning kent vele obstakels (gebrekkige regelgeving, onduidelijke en ontoereikende financiering, hindernissen in de samenwerking binnen de keten). Vroegsignalering en verbetering van de toeleiding naar gespecialiseerde zorg is het ambitieuze doel van het betreffende project. We hebben het project toch gesteund vanwege de grote humanitaire betekenis. De problemen voor het project zijn inderdaad ontstaan, maar toch houdt de uitvoerende organisatie vol en lijkt een kentering in zicht door groeiende interesse en invloed van Gemeentewege.

Het tweede project met vertraging is sterk innovatief en betreft de introductie van een in Nederland onbekende groepsgewijze interventie, gericht op alleenstaande jongere nieuwkomers. De werving van deelnemende scholen verloopt traag, mede doordat jongeren uit bepaalde culturen hebben afgehaakt. Na overleg met de werkgroep zijn de verantwoordelijkheden m.b.t. de projectleiding tussen de samenwerkingspartners herverdeeld. Er zijn afspraken gemaakt voor een inhaalslag en budgettaire neutraliteit.

De leden van de werkgroep onderhouden frequent contact met de projecten, hetgeen bijdraagt aan het overwinnen van belemmeringen.

Vluchtelingen en Educatie

In de eerste helft van 2016 heeft de Werkgroep zich georiënteerd op de thematiek door gesprekken te voeren met diverse experts in het brede veld van educatie & vluchtelingen. Er is gesproken met LOWAN¹, Vluchtelingenwerk Nederland, het UAF², Pharos, de Maatschappelijke Alliantie en diverse personen die het veld goed kennen. Op basis van deze gesprekken en na bestudering van diverse onderzoeksrapporten is het document Stimuleringsprogramma Vluchtelingen & Educatie opgesteld. Begin november 2016 heeft de Werkgroep Vluchtelingen & Educatie een oproep doen uitgaan naar een honderdtal organisaties die projecten uitvoeren voor de doelgroep op het gebied van educatie. Bij de sluiting van de oproep waren 67 projectschetsen ingediend. Na een voorselectie zijn 22 schetsen voorgelegd aan een adviescommissie met externe deskundigen; uiteindelijk mochten twaalf organisaties hun project komen presenteren. Vervolgens mochten negen van hen een volledige aanvraag uitwerken, één daarvan is niet gehonoreerd. Op 15 april 2017 kregen uiteindelijk acht organisaties groen licht om in totaal negen projecten uit te voeren.

---

¹ Lowan ondersteunt de scholen die het Eerste Opvangonderwijs aan nieuwkomers verzorgen in zowel het Primair- als het Voortgezet Onderwijs.

² Oorspronkelijke naam: Universitair Asiel Fonds. Deze Stichting steunt hoger opgeleide vluchtelingen bij hun studie en het vinden van een baan op niveau. Het UAF is de oudste vluchtelingenorganisatie in Nederland. Sinds 2017 ondersteunt UAF ook een klein aantal MBO-studenten voor de hogere opleidingsniveau's (MBO-3 en 4).

Parallel aan deze selectieprocedure bleef de werkgroep ook in gesprek met UAF om aan te dringen op de ontwikkeling van een leerwerktraject op de lagere MBO-niveau's (MBO 1 en 2). Eind 2017 werd ook over dit voorstel een positief besluit genomen, waarmee het totaal op 10 projecten komt.

Aan de financiering van dit programma dragen de volgende fondsen bij: Ars Donandi, Boschhuysen, Eleven Floowers, Fundatie van de Santheuvel Sobbe, Janivo, Kansfonds, Loglijn, Projecten In Nederland, R.C. Maagdenhuis en een niet nader te noemen fonds. Het overgrote deel van de middelen werd via een centrale kas aan de projecten uitbetaald. In dit programma werd in 2017 € 313.800 besteed.

In mei 2017 werd een enthousiaste kick-off gehouden voor alle uitvoerders van de geselecteerde projecten om kennis te maken met elkaar en met de vertegenwoordigers van de tien fondsen in de werkgroep. De werkgroep heeft uit haar midden '*projectvoogden*' benoemd: werkgroep-leden die verantwoordelijk zijn voor de monitoring. Elk project wordt tenminste één maal op locatie bezocht en er zijn periodiek gesprekken met de projectverantwoordelijken. De projectvoogden volgen de projecten kritisch, zodat indien nodig, kan worden bijgestuurd.

De meeste projecten verlopen naar wens, sommige kortlopende zijn al succesvol beëindigd. Helaas heeft één project moeten besluiten te stoppen. De sterke fluctuaties in de binnenkomst van nieuwe migranten zorgt voor snelle veranderingen in de opvang van vluchtelingen.

Initiatieven van jongeren

Tijdens de voorbereiding van ons derde programma, voor jongeren die niet meekomen in het onderwijssysteem en/of zich hier niet thuis voelen, zijn eveneens vele gesprekken gevoerd met het veld, bilateraal of in de vorm van expertmeetingen.

Mede door deze uitgebreide verkenning is het thema aangepast. Het programma wil stimuleren dat jongeren zich ontwikkelen door iets waartoe zij zélf initiatief nemen, in plaats van dat zij kansen 'krijgen' en vervolgens deze wel of niet 'nemen'. Doel is verbreding van het (informele) netwerk en het wereldbeeld van jongeren, waarin de ontmoeting van jongeren met anderen wordt gestimuleerd.

In februari van dit verslagjaar is een eerste oproep gedaan voor initiatieven. De 11 inzendingen en pitches zijn beoordeeld door een selectiecommissie met vertegenwoordigers van fondsen, experts uit het veld en een jongerenpanel. Geselecteerde initiatieven uit Deventer, Rijssen en Amsterdam, gaan hun project uitvoeren met financiering van het stimuleringsprogramma. In oktober 2017 werd een tweede ronde uitgezet, die 22 aanmeldingen heeft opgeleverd. De nadere kennismaking en selectie worden in 2018 afgerond.

De selectie is nauwkeurig in die zin, dat wordt gewaarborgd, dat een maatschappelijke organisatie op de achtergrond blijft en dat de jongere 'eigenaar' blijft. Het is verklaarbaar, dat dit ongebruikelijke uitgangspunt in eerste instantie vertragend werkt in de opbouw van het programma, maar dat is een bewuste afweging. In de praktijk blijkt voor de begeleidende organisatie de verleiding groot om in de loop van het aanvraagproces de regie over te nemen.

In dit programma is in 2017 € 96.937 besteed. Voor 2018 hebben 3 fondsen (Weeshuis der Doopsgezinden, VTW en Stichting Talud) cofinanciering toegezegd.

Ouderenprogramma

Het vierde programma voor ouderen heeft als titel 'netwerken onder de radar'. In dit programma richten wij ons op ouderen, die buiten beeld blijven bij zorg en welzijn. Een deel van deze mensen redt zich wel, al dan niet met steun van familie en mantelzorgers. Een onbekend, maar vermoedelijk aanzienlijk aantal kwetsbare ouderen redt het eigenlijk niet. Wij zoeken in het nieuwe programma initiatieven, die op een bijzondere wijze contact (proberen) te leggen met deze ouderen 'buiten beeld'. In 2017 zijn we verder gegaan met veldonderzoek. Tot nu toe zijn circa 25 van deze

bijzondere projecten bezocht. De verkenningsfase loopt nog door, maar in november 2017 heeft de commissie het programmadocument gepubliceerd. Het programma omvat de volgende thema's. Het eerste thema kent twee paden:

- een verkenning van lokale informele 'netwerken onder de radar' binnen het gekozen werkgebied, gevolgd door een kennismaking met een aantal van deze netwerken. Uit deze kennismaking kan een meerjarige samenwerking ontstaan, bestaande uit een bescheiden financiële ondersteuning en advisering;
- ondersteuning van vervolgactiviteiten, die voortkomen uit deze informele netwerken. Professionals of sleutelfiguren in de wijk kunnen een rol spelen in het verkleinen van het isolement van 'ouderen onder de radar' door hen te betrekken bij hun omgeving en bij activiteiten. Voorstellen activiteiten kunnen als schetsmatige aanvraag worden ingediend. Na een eerste selectie 'op papier' volgt een ontmoeting en kennismaking. De organisaties of personen, die na deze gesprekken worden uitgekozen, hebben een reëel uitzicht op honorering van hun aanvraag. Pas op dat moment wordt hen gevraagd hun plan uit te werken en toe te lichten.

Het tweede thema is een pilot, die de samenwerking rond ouderen in een isolement versterkt. Mogelijk worden enkele huisartsen, praktijkondersteuners en welzijnswerkers bij deze pilot betrokken. Het gaat hier om een samenwerkingsproject met de Stichting WoonSaem. Voorlopig kiezen we in dit programma voor gerichte benadering van mogelijke projecten binnen dit programma en niet voor een open inschrijving. De eerste toezeggingen verwachten wij medio 2018. De aanloopkosten voor dit programma in 2017 zijn € 16.364.

Het giftenbeleid in 2017, de actualiteit in Nederland: traditionele donaties en samenwerkingsprojecten

In Nederland ondersteunen we naast kleine lokale projecten ook veel projecten en programma's vanuit een proactieve benadering, om invloed te hebben op maatschappelijke ontwikkelingen. Anno 2017 gaat het bijvoorbeeld om de eigen projecten en deelnemingen rond Thuisadministratie (weer grip op de financiën krijgen), WoonSaem (een vertrouwde leefomgeving door groepswonen), de Alliantie Kind in Gezin (om uit huisgeplaatste kinderen in een gezinsverband te laten wonen).

Binnen het op 1 januari 2015 verzelfstandigde project WoonSaem vindt op dit moment een herbezinning plaats op haalbare doelstellingen. Door de veranderende taakopdracht van woningcorporaties wordt het realiseren van woongroepen, met name in Amsterdam steeds lastiger. Wel zijn er nieuwe initiatieven buiten de randstad. Woonsaem onderzoekt hoe netwerkvorming in de buurt kan worden gestimuleerd opdat daarmee –buiten de stenen om- een alternatieve vorm van gemeenschappelijk wonen kan worden gerealiseerd.

In het project Landelijk Stimuleringsnetwerk Thuisadministratie concentreren we ons op de rol, die gedrag en motivatie kunnen spelen bij het ontstaan van financiële problemen en schulden of bij het weer terugvallen na schuldsanering. Bij het vernieuwde LSTA speelt onderzoek en kennisverspreiding een belangrijke rol. Met de verworven kennis ontwikkelt zich geleidelijk een 'thuisadministratie 2.0'. In het aanbod van het LSTA is dat zichtbaar door nieuwsbrieven, infosheets, een veel bezochte website en een nieuwe handleiding. In de training 'sturen op zelfsturing' (in samenwerking met het Gilde Nederland) zijn in 2016 en 2017 tientallen coördinatoren thuisadministratie en beleidsmakers vertrouwd geraakt met een andere vorm van begeleiding en communicatie met cliënten. De kenmerken daarvan zijn een motiverende begeleiding door vrijwilligers en voldoende tijd in het proces om het zelfinzicht van de 'cliënt' te versterken. Voorts richt het LSTA zich op praktijkversterking onder meer door regionaal overleg tussen collega-thuisadministratieprojecten en ketenpartners op gang te brengen of te intensiveren.

Het LSTA werkt samen met alle veldorganisaties, die dat wensen, maar het heeft een specifieke functie voor de 170 thuisadministratieprojecten, die niet onder een koepel vallen (zoals Humanitas, Schuldhulpmaatje of Leger des Heils).

Het LSTA werd in 2017 gefinancierd door deelsubsidies van Adessium Foundation, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Maagdenhuis, Ouderenfonds en Brentano. Ook werd een waarderingsschik van Aegon ontvangen.

Op 11 oktober 2017 organiseerde het LSTA in de Munt te Utrecht een drukbezocht congres "Sleutels tot financiële (zelf)redzaamheid".

Het giftenbeleid in 2017, het buitenland

Één van de leidende principes voor het buitenlandbeleid van het Maagdenhuis is, dat de lokale bevolking altijd zelf verantwoordelijk is voor de verbetering van levensomstandigheden. Hulp van buitenaf doet geen goed. Wij komen nooit met voorstellen: die zullen de mensen ter plaatse altijd aanvaarden, want wij betalen er immers voor. Het zou ondankbaar lijken om ons tegen te spreken. Daarom zijn de gesteunde projecten van het Maagdenhuis niet alleen kleinschalig, dat is dicht bij de mensen zelf, maar ook uitsluitend een samenwerking met de bevolking. We stimuleren de lokale mensen om hun ideeën om te zetten in een initiatief, hun initiatief. De stap van idee naar planvorming (als basis voor een aanvraag voor financiële ondersteuning) is moeilijk en vraagt begeleiding. Onze landenvertegenwoordigers in Togo en Senegal en adviseurs in Suriname kunnen die begeleiding geven. In dat eigen plan wordt ook aandacht geschonken aan een goed gebruik van middelen en onderhoud.

Het voorgaande klinkt aannemelijk en eenvoudig. Toch blijft het elke westerse ontwikkelingswerker in het bloed zitten: de overtuiging, dat het project met zijn bijsturing beter zal verlopen. Ook bij het Maagdenhuis worstelen we regelmatig met het dilemma: tijdverlies accepteren, zodanig zelfs dat sommige projecten gewoon mislukken, of het stuur overnemen en daarmee het initiatief vervreemden van de lokale mensen en jezelf als buitenlander in een onmogelijk vol te houden verantwoordelijkheid plaatsen. Dat dilemma wordt des te pijnlijker, als ethische problemen spelen, rond duurzaamheid, gendervraagstukken, kinderarbeid, enz.

Met de bovenstaande parafraze, mogen we toch stellen, dat in Senegal en Togo (sinds 2003) en in Suriname (sinds 2008) een groot aantal goede projecten zijn ontstaan en zijn ondersteund door het Maagdenhuis. In Senegal en Togo gaat het om projecten in de volgende sectoren:

- Landbouw- en kleinschalige economische ontwikkeling, veelal door vrouwen- groepen;
- Scholing, met een focus op basis- en beroepsonderwijs. Bij scholen betreft het vaak investeringen in gebouwen, leermiddelen en veiligheid;
- Ouderen, dagopvang en noodhulp;
- Opvang kinderen/weeshuizen met speciale aandacht voor zieke kinderen en thuisloze kinderen.

In Suriname concentreert de financiële ondersteuning zich op:

- ontwikkeling van ouderenzorg, gericht op zelfstandig wonende, kwetsbare ouderen; in eerste instantie in het westelijk gebied, later ook mogelijk elders in het land
- ontwikkelingskansen van kinderen uit het binnenland door beter onderwijs in hun directe omgeving of door betere mogelijkheden om dit onderwijs in de stad te volgen (internaten);
- bijzondere, min of meer losstaande projecten ten behoeve van zieke kinderen of kinderen met ernstige beperkingen, voortijdige schoolverlaters, daklozen, tienermoeders, slachtoffers huiselijk geweld.

Samenwerking met fondsen

Onze activiteiten worden mogelijk gemaakt door eigen middelen, maar niet minder door samenwerking met andere fondsen en maatschappelijke organisaties. Rond projecten voor ouderen bestaat er sinds 2002 een geformaliseerde samenwerking met de Stichting Brentano³. Dit fonds stelt ons jaarlijks een giftenbudget ter beschikking, thans € 400.000.

Voor ouderenprojecten in Nederland wordt sinds 2004 samengewerkt met het Nationaal Ouderenfonds. Dit fonds stelde in 2017 nog een budget voor cofinanciering ter beschikking van € 175.000. Deze financiering betreft ouderenprojecten van derden, maar ook projecten van het Ouderenfonds zelf. De besluitvorming over besteding van genoemde budgetten berust bij Het Maagdenhuis, onder verantwoordelijkheid van een giftencommissie, waarin Brentano en het Ouderenfonds zijn vertegenwoordigd.

Het Ouderenfonds heeft te kennen gegeven per 2018 de activiteiten te concentreren op projectontwikkeling en fondsenwerving voor dat doel en daarom te stoppen met de ondersteuning van andere organisaties door (re)funding. Dit voornemen betekent een, overigens harmonische, beëindiging van het convenant tussen de fondsen, maar zal ons niet weerhouden op projectniveau in de toekomst samen te werken.

Naast voornoemde structurele samenwerking, werkte Het Maagdenhuis ook in 2017 voor reguliere giften, op projectbasis samen met incidentele cofinanciers voor een bedrag van € 378.000. In 2017 kwam daar de eerder vermelde cofinanciering in de programma's nog bij (2017 € 430.000).

Kwaliteit en duurzaamheid

De kwaliteitsborging van het giftenbeleid krijgt langs verschillende wegen vorm.

Ten eerste werken we in een klein aantal landen en een beperkt aantal thema's. Daardoor is er meer tijd beschikbaar voor onderzoek naar de haalbaarheid van het project, voor het inwinnen van adviezen en voor het leren kennen van de mensen achter een project en de omstandigheden. In het buitenland worden nagenoeg alle projecten voorafgaand aan de toekenning van een gift bezocht. Eenmaal in uitvoering, worden de projecten jaarlijks bezocht. In Nederland worden projecten na afloop, steekproefsgewijze geëvalueerd en we vragen ook altijd een zelfevaluatie op. Tenslotte onderhouden we met een aantal projecten na afloop nog enige jaren contact om toe te zien op het behoud van de verworven resultaten.

Het is onmiskenbaar, dat de keuze om een aantal projecten langduriger te steunen en tevens enkele grote projecten in eigen beheer uit te voeren leidt tot minder ruimte voor incidentele steun aan projecten op aanvraag. De vertrouwde charitatieve doelen zullen echter altijd deel van ons werk blijven uitmaken.

Voor een nader overzicht van onze interne organisatie, een gedetailleerde beschrijving van de donaties en een uitgebreide beschrijving van onze eigen projecten en deelnemingen raadplege men de website van Het Maagdenhuis. De hoofdlijnen van ons inhoudelijke beleid zijn vastgelegd in het Visiedocument 2013. Tevens stellen wij jaarlijks een jaarplan op. Deze documenten zijn na te lezen of te downloaden op onze website.

---

³ Stichting R.C. Burger Oude Mannenhuis "Brentano Steun des Ouderdoms"

4. Giften in 2017

Zoals in Tabel 1 wordt weergegeven, werden in 2017 door het samenwerkingsverband van Het Maagdenhuis met convenantpartners Brentano Steun en Nationaal Ouderenfonds, alsmede andere cofinanciers € 2,97 mln. aan giften toegekend. Dat is € 0,88 mln. meer dan in 2016. Zoals toegelicht in de voorgaande paragraaf is de uitvoering van drie programma's in Nederland in volle gang. De toename van activiteiten in 2017 is toe te schrijven aan die programma's. Ten dele worden de extra activiteiten gefinancierd door extra cofinanciering (€ 0,43 mln). De overige extra middelen komen uit het eigen budget van het Maagdenhuis door verschuiving van budget tussen verschillende jaren. Dit hangt samen met de meerjarige opzet van programma's. Door de tragere start van de programma's in 2016 werd eerder een deel van de middelen in hetzelfde jaar (€ 0,1 mln.) doorgeschoven naar 2017. Per saldo werd circa € 0,3 mln. budget van volgende jaren vastgelegd in 2017.

TABEL 1 Giften toegekend via Stichting het RC Maagdenhuis in 2015 – 2017¹						
Uit budget van:	2017		2016		2015	
	Aantal	Toegekend bedrag	Aantal	Toegekend bedrag	Aantal	Toegekend bedrag
Het Maagdenhuis						
Nederland (reguliere giften)	68	€ 475.591	75	€ 472.568	101	€ 655.243
Nederland: programma's	21	€ 501.644	0	€ 65.782	0	€ 0
Buiten Europa	73	€ 512.178	56	€ 613.506	62	€ 612.611
Totaal Maagdenhuis	162	€ 1.489.413	131	€ 1.151.856	163	€ 1.267.854
Brentano Steun						
Nederland (reguliere giften)	68	€ 348.552	65	€ 295.632	64	€ 391.606
Nederland: programma's	0	€ 0	0	€ 0	0	€ 0
Buiten Europa	13	€ 138.645	12	€ 149.731	4	€ 62.316
Totaal Brentano	81	€ 487.197	77	€ 445.363	68	€ 453.922
M.L. Frohn Fonds						
Nederland (reguliere giften)	1	€ 5.500	0	€ 0	0	€ 0
Nederland: programma's	0	€ 0	0	€ 0	0	€ 0
Buiten Europa	0	€ 0	1	€ 3.030	1	€ 16.031
Totaal Frohn Fonds	1	€ 5.500	1	€ 3.030	1	€ 16.031
Nationaal Ouderenfonds						
Nederland	43	€ 175.380	42	€ 129.845	43	€ 147.050
Totaal via giften-commissies toegekend	287	€ 2.157.490	251	€ 1.730.094	275	€ 1.884.857
Via cofinanciers						
Nederland (reguliere giften)	30	€ 276.877	28	€ 281.341	26	€ 207.507
Nederland: programma's	18	€ 430.000	0	€ 0	0	€ 0
Buiten Europa	8	€ 101.011	11	€ 74.103	6	€ 60.811
Totaal cofinanciers	56	€ 807.888	39	€ 355.444	32	€ 268.318
Totaal toezeggingen samenwerkingsverband	343	€ 2.965.378	290	€ 2.085.538	307	€ 2.153.175

¹Betreft de oorspronkelijke toekenningen, niet gecorrigeerd voor vrijval en zonder uitvoeringskosten. Voor een budgettaire verantwoording raadplege men de jaarrekening.

Geografische spreiding

Het Maagdenhuis heeft als beleid, dat 50% van het budget beschikbaar is voor giften in het buitenland. Door de (extra) activiteiten in de programma's binnen Nederland en eerder genoemde verschuiving van budget tussen jaren, voldoet het resultaat in 2017 niet aan dit 50%/50% uitgangspunt.

De donaties van het Maagdenhuisbudget in het buitenland zijn in 2017 bovendien met 16,5% gedaald (zie TABEL 1) naar € 0,51 mln. Dit had onder meer te maken met het inlopen van een tekort in 2016 als gevolg van een budgetoverschrijding in dat jaar. Ook was in 2017 in het buitenland een lager netto-budget voor giften beschikbaar, omdat de verkennings- en opbouwfase in Marokko extra indirecte kosten met zich meebrengt, terwijl de kosten van de bestaande landen (nog) niet afgenomen zijn. Dat laatste is pas in 2020 te verwachten i.v.m. de exit uit Senegal en Togo. De bijdrage van cofinanciers aan giften in het buitenland nam in 2017 iets toe. Daardoor werden de dalende bijdragen door het Maagdenhuis aan buitenlandse projecten iets gecompenseerd. Tezamen daalde de steunde door fondsen met 12,8%.

Tabel 2 geeft een overzicht van de ondersteuning per land. Bij verschillende projecten werd meer dan één donatie verstrekt door fondsen die met het Maagdenhuis samenwerken. In Tabel 2 zijn deze dubbeltellingen verwijderd, zodat een zuiver beeld wordt geschetst van het werkelijk aantal gesteunde projecten.

In de landen buiten Europa is het aantal gesteunde projecten met 25% gestegen, ondanks de lagere budgetten. Vooral in Suriname werden meer projecten ondersteund (+39%).

TABEL 2: geografische verdeling van de door het Maagdenhuis en zijn cofinanciers gesteunde projecten 2015 - 2017 ²						
	2017		2016		2015	
	Aantal	Toegekend bedrag	Aantal	Toegekend bedrag	Aantal	Toegekend bedrag
Nederland (giften)	163	€ 1.711.900	159	€ 1.179.386	185	€ 1.401.406
Nederland (programma's)	21	€ 501.644		€ 65.782		
Nederland (sub totaal)	184	€ 2.213.544	159	€ 1.245.168	185	€ 1.401.406
Senegal	20	€ 238.781	15	€ 288.075	20	€ 226.158
Togo	25	€ 243.042	23	€ 240.155	19	€ 327.722
Suriname	32	€ 246.511	23	€ 300.988	22	€ 169.143
Marokko	3	€ 16.500	0	€ 0	0	€ 0
Zuid Afrika	0	€ 0	0	€ 0	1	€ 10.500
Overig	4	€ 7.000	6	€ 11.152	5	€ 18.246
Totaal toezeggingen samenwerkingsverband	268	€ 2.965.378	226	€ 2.019.756	252	€ 2.153.175

² Sommige projecten kregen steun van verschillende fondsen binnen dit samenwerkingsverband. Die dubbeltellingen door cofinanciering zijn in Tabel 2 verwijderd. In Tabel 1 gelden die dubbeltellingen wel.

Onze aanvragen

Het aantal aanvragen ligt bij Het Maagdenhuis traditioneel op een hoog niveau. Lange tijd lag het aantal ver boven de 1000. Zo'n hoog niveau leidt tot een groot aantal afwijzingen en een grote belasting van de administratie. Een afwijzingspercentage van circa 70% is in de laatste jaren gewoon geworden.

Door een betere selectie van aanvragen 'aan de poort' en striktere informatie ligt dit aantal de laatste jaren tussen 700 en 800.

In het vermelde aantal voor het verslagjaar (834) zijn alle tot dusverre ontvangen eerste aanvragen voor de drie programma's Trauma en Gezondheid, Vluchtelingen en Educatie en Initiatieven van jongeren meegeteld. Een deel van deze aanvragen werd in 2016 ontvangen (116).

TABEL 3 Ontvangen aanvragen en toekenningen Stichting het RC Maagdenhuis en samenwerkende fondsen in 2015 - 2017						
	2017		2016		2015	
	Aanvragen	Toegekend	Aanvragen	Toegekend	Aanvragen	Toegekend
Totaal ontvangen aanvragen	832		734		722	
Nederland (reguliere aanvragen)	573	163 28%	622	159 26%	623	185 30%
Nederland (programma's) ³	140	21 15%	(zie 2017)			
Buiten Europa	119	84 71%	112	67 60%	99	67 68%
Toegekend door samenwerkingsverband		268 32%		226 31%		252 35%

³ Aanvragen voor programma's zijn vermeld onder 2017

5. Financieel overzicht

Balans per 31 december 2017 en 2016

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
ACTIVA		
Immateriële vaste activa	1	1
Materiële vaste activa	926.154	941.258
Financiële vaste activa	47.076.653	46.238.660
Totaal vaste activa	<u>48.002.808</u>	<u>47.179.919</u>
Pensioen	512	0
Kortlopende vorderingen	448.434	456.920
Liquide middelen	1.146.348	790.896
Totaal vlottende activa	<u>1.595.294</u>	<u>1.247.816</u>
Totaal activa	<u><u>49.598.102</u></u>	<u><u>48.427.735</u></u>
PASSIVA		
Kernvermogen	44.777.552	43.721.873
Bestemmingsreserve doelstelling	-23.721	97.400
Bestemmingsreserve juridische kosten	350.513	434.674
Bestemmingsreserve financiering materiële vaste activa	926.721	941.425
Bestemmingsreserve overige fondsen	662.342	650.919
Totaal eigen vermogen	<u>46.693.407</u>	<u>45.846.291</u>
Voorzieningen	<u>183.348</u>	<u>169.908</u>
Loonheffing	40.042	37.860
Overige schulden op korte termijn	2.681.305	2.373.676
Totaal schulden op korte termijn	<u>2.721.347</u>	<u>2.411.536</u>
Totaal passiva	<u><u>49.598.102</u></u>	<u><u>48.427.735</u></u>

Waarderingsgrondslagen en verkorte toelichting op de balans

De activa en passiva zijn, voor zover niet anders is vermeld, tegen nominale waarde opgenomen. Onder nominale waarde wordt verstaan de hoofdsom die te zijner tijd bij afwikkeling van de desbetreffende post zal worden ontvangen of betaald. Zowel de aandelen als de obligaties zijn gewaardeerd tegen de koerswaarde per 31 december. Niet-gerealiseerde resultaten m.b.t. beleggingen worden geboekt als resultaat.

Materiële vaste activa worden geactiveerd en afgeschreven. De afschrijving is voor kantoorinventaris 10% en voor computerapparatuur 33,33%. In het jaar van aanschaf wordt naar rato afgeschreven.

De landerijen worden om de vier jaar opnieuw getaxeerd, laatstelijk per ultimo 2014. Met aandelen in onroerendgoedfondsen wordt op gelijke wijze omgegaan als met de aandelen opgenomen onder de effecten.

De vaste activa bestaan uit het pand Herengracht 218-220 (gewaardeerd tegen € 900.000) en (computer)apparatuur. Voor de antieke meubelen, het antieke zilver en de schilderijen zijn geen waarden opgenomen.

De opbrengsten van het M.L. Frohn Fonds worden aangewend voor intergenerationele projecten; dit binnen het kader van de doelstellingen van Het Maagdenhuis.

Staat van Baten en Lasten 2017 en 2016

	Realisatie 2017	Begroot 2017	Realisatie 2016
			€
BATEN			
Directe beleggingsopbrengsten	890.075	940.000	835.613
Baten programma's	380.000	0	0
Bijdragen in giftenadministratie	75.005	78.828	86.413
Subsidies bijzondere projecten	307.420	281.636	286.004
Ontvangen baten huur	27.472	29.798	27.635
Totaal baten	1.679.972	1.330.262	1.235.665
LASTEN			
Toekenningen	1.780.397	1.286.120	1.171.428
Uitvoering giftenadministratie	223.571	213.756	194.700
Bestuur, algemene kosten en museum	423.033	371.868	359.891
Bijzondere projecten	304.398	294.539	286.004
Huisvesting projecten van derden	7.026	6.648	6.298
Totaal lasten	2.738.425	2.172.931	2.018.321
Operationeel resultaat	-1.058.453	-842.669	-782.656
Indirecte beleggingsopbrengsten	1.914.598	0	1.185.910
Resultaat	856.145	-842.669	403.254
Het resultaat is onttrokken (-) of toegevoegd (+) aan:			
Kernvermogen	1.055.679	-842.669	302.146
Bestemmingsreserve doelstelling	-121.121		82.085
Bestemmingsreserve juridische kosten	-84.161		-8.000
Bestemmingsreserve financiering materiële vaste activa	-14.704		26.789
M.L. Frohn Fonds	20.452		234
Totaal	856.145	-842.669	403.254

Grondslagen voor de resultaatbepaling en bepaling van het giftenbudget

Bij de bepaling van het resultaat zijn, voor zover niet anders is vermeld, de aan het boekjaar toe te rekenen baten en lasten opgenomen. De personele en materiële kosten worden op basis van integrale kostprijs toegerekend aan de diverse activiteiten van Het Maagdenhuis.

De activiteiten van Het Maagdenhuis worden voor een belangrijk deel gefinancierd uit eigen middelen. Om dit mogelijk te maken wordt een kernvermogen in stand gehouden.

Jaarlijks wordt een budget beschikbaar gesteld voor de exploitatie en de giftenverstrekking ter grootte van 4% van het kernvermogen.

Beleggingsbeleid

Het Maagdenhuis heeft door de eeuwen heen belegd in onroerende zaken, zowel huizen als boerderijen. De laatste decennia bestaat het onroerend goed bezit, afgezien van het kantoor, slechts uit landbouwgrond. De gebouwen, die op deze gronden staan, zijn eigendom van onze pachters. In onze visie is beleggen in landbouwgrond een zinnige component in het vermogensbeheer. Over een reeks van jaren gemeten, hebben de landerijen een goed rendement opgeleverd. Op dit moment bestaat 22,3 % (2016: 22,6%) van de vaste activa uit landbouwgronden. Hoewel het beleid in principe op de lange termijn is gericht, kopen en verkopen wij als het moment opportuun is. In 2013 heeft het bestuur besloten de beleggingen in landerijen niet alleen te handhaven, maar als zich een gunstige gelegenheid voordoet, ook licht uit te breiden. In 2017 waren er geen aankopen. Het totale bezit is nu 329 ha.

Het pand aan de Herengracht wordt gedeeltelijk verhuurd aan voor ons relevante, maatschappelijke organisaties, deels tegen marktcondities, deels tegen gereduceerde tarieven aan kleine of startende organisaties

De effectenportefeuille wordt professioneel beheerd door Insinger Gillissen Bankiers (zakelijke waarden en een klein deel van de vastrentende waarden) en A.S.R. (het grootste deel van de vastrentende waarden). Voor de verschillende componenten zijn afspraken gemaakt voor wat betreft de weging. Hier is onderscheid gemaakt tussen een strategische en een tactische verdeling. De strategische verdeling is die welke het bestuur op langere termijn het meest gewenst acht. De tactische stelt de marges vast waarbinnen de vermogensbeheerder moet blijven als hij inspeelt op zijn marktgevoel.

Per balansdatum is de positie binnen de richtlijnen, zoals vastgesteld in het beleggingsstatuut d.d. 13 december 2016.

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Onroerend goed	10.704.856	10.664.856
Obligaties	17.564.825	17.680.967
Aandelen en deelnemingen	18.687.749	17.772.774
Totaal beleggingen	<u>46.957.430</u>	<u>46.118.597</u>

Controleverklaring

6. Samenstelling, bestuur, commissies en bureau

(per 31 december 2017)

Bestuur

Jhr. ir. T.W.M. van Meeuwen, voorzitter
Dhr. mr. drs. E. Chr. Verbeek, penningmeester
Jhr. drs. I.S. van Lidth de Jeude, secretaris
Mevr. mr. P.Ch. Klein Bog
Mevr. M. van Gelderen

Giftcommissie Nederland

Jhr. drs. I.S. van Lidth de Jeude, voorzitter
Mevr. A.A. Smit
Mevr. mr. S.Th.E Plusquin
Dhr. Mr. S.J.P. van Geldorp
Dhr. mr. R. Rempe

Giftcommissie Buitenland

Jhr. ir. T.W.M. van Meeuwen, voorzitter
Mevr. M. van Gelderen
Mevr. mr. P.Ch. Klein Bog
Dhr. dr. J.N. Breetvelt
Mevr. C. Mittendorf

Medewerkers

Dhr. T.J.M. de Jong, directeur	(30 upw)
Mevr. J.S.M. Damsma, bestuurssecretaris	(16 upw)
Dhr. P. van den Berg, financieel adm. medewerker	(20 upw)
Mevr. G. Boshuis, beleidsmedewerker ouderen Nederland	(16 upw)
Mevr. drs. I. van Keulen, beleidsmedewerker Nederland	(24 upw)
Mevr. drs. A.L. van de Roemer, beleidsmedewerker buitenland	(26 upw)
Mevr. M. Klos-Rouwendaal, ouderenadviseur oud wezen	(14 upw)
Mevr. J. K. Moestadja, administratief medewerkster	(24 upw)
Mevr. M.R. Visser, notuliste t.b.v. programmacommissies	(16 upw)
Mevr. mr. J.M.C. Sprenger, coördinator LSTA (Landelijke Stimuleringsnetwerk Thuisadministratie)	(24 upw)
Mevr. drs. J.G. van Middendorp, wetenschappelijk medewerker LSTA	(29 upw)
Mevr. E. de Smet, Msc, projectadviseur Suriname, beleidsmede- Werker Nederland en assistent onderzoeker LSTA	(36 upw)
Mevr. H. Achalhi, administratief medewerker LSTA	(14 upw)
Dhr. P.A.M. de Milt, landenvertegenwoordiger in Senegal	(32 upw)
Mevr. K. Adigo landenvertegenwoordiger in Togo	(30 upw)
Mevr. N. Aabid, projectmedewerker Woonzaam en Marokko	(24 upw)
Dhr. M.M. Gravemaker, medewerker automatisering	(4 upw)
Dhr. A.J. van der Kluit, huishoudelijke dienst	(6 upw)
Mevr. C. van der Kluit, gastvrouw, huishoudelijke dienst	(36 upw)
Mevr. N. Essalhi, administratief medewerker	(oproepkr.)